

INEKO

Institute for Economic and Social Reforms

www.viitorul.org

SUMARUL

CELOR MAI BUNE ȘI CELE MAI PROASTE

**10 POLITICI LOCALE ȘI REGIONALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Februarie 2019

INEKO

Institute for Economic and Social Reforms

www.viitorul.org

SUMARUL

CELOR MAI BUNE ȘI CELE MAI PROASTE

**10 POLITICI LOCALE ȘI REGIONALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Perioada de implementare:
noiembrie 2018 – ianuarie 2019

www.viitorul.org

INEKO

Institute for Economic and Social Reforms

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și proeuropene. IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor în Republica Moldova.

Institutul pentru Reforme Economice și Sociale (INEKO) este o organizație non-guvernamentală din Slovacia, creată în sprijinul reformelor economice și sociale care au scopul de a elimina barierele din calea dezvoltării pozitive pe termen lung a economiei și a societății slovacă.

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați IDIS „Viitorul”.

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hâncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Sumarul este elaborat în cadrul proiectului „Promovarea transparenței și sustenabilității financiare a politicilor regionale, a întreprinderilor de stat și a autorităților locale din Republica Moldova”. Proiectul este implementat de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu suportul financiar al Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid). Inițiativa are ca scop îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor de stat din Moldova prin transferul de know-how din proiectele similare implementate cu succes în Slovacia.

Acest sumar reprezintă cea de-a cincea și ultima ediție a seriei de politici și acțiuni de interes public inițiate sau implementate la nivel local în perioada noiembrie 2018 – ianuarie 2019. Prima ediție a fost lansată în februarie 2018, încorporând 13 politici - [Sumarul celor mai bune și cele mai proaste 13 politici locale și regionale din Republica Moldova](#) (noiembrie 2017 – ianuarie 2018), în timp ce ediția a doua a cuprins 11 politici locale și regionale și a fost prezentată în luna mai anul trecut – [Sumarul celor mai bune și cele mai proaste 11 politici locale și regionale din Republica Moldova](#) (februarie – aprilie 2018). Iar în luna iulie 2018 a fost prezentat [Sumarul celor mai bune și cele mai proaste 10 politici locale și regionale din Republica Moldova](#), (mai-iulie 2018), evaluarea fiind la cea de-a treia ediție. A patra ediție a [Sumarului celor mai bune și cele mai proaste 10 politici locale și regionale din Republica Moldova](#), imple-

mentate în perioada august – octombrie 2018, a fost prezentată în luna noiembrie 2018.

Evaluarea politicilor locale și regionale din Republica Moldova urmărește descrierea practicilor durabile, rezistente în timp, care pot fi transferate și în alte comunități, având ca rezultat final îmbunătățirea calității politicilor locale și regionale de dezvoltare. Astfel, în această publicație sunt descrise 10 politici locale și regionale; este vorba de politici cu o valoare adăugată, care pot fi considerate unice, inovatoare și semnificative pentru dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova, dar și două măsuri, care pot provoca daune și care nu ar trebui să reprezinte un exemplu pentru autoritățile care doresc să se modernizeze și să fie transparente.

Politicile incluse în sumar au fost identificate, analizate și apreciate cu suportul unui Consiliu de evaluatori independenți selectați de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, pe baza experienței lor administrative și de cercetare din diverse domenii. Membrii Consiliului de Evaluare își desfășoară activitatea în cadrul autorităților publice, agenții de dezvoltare regională, think tank-uri, instituții media, asociații de business și mediul academic. Evaluatorii au fost invitați să evalueze o serie de decizii și politici locale cu caracter social-economic (reglementări, decizii de privatizare, documente de strategie, concepte de politici publice), propuse ori adoptate de către autoritățile publice locale de nivelul I și II, în domeniul lor de atribuții recunoscute de legislație.

METODOLOGIA EVALUĂRII

Metodologia de evaluare a fost elaborată de către IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu sprijinul financiar al Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid).

Astfel, membrii Consiliului de Evaluare au examinat 10 politici reprezentative pentru dezvoltare economică și socială locală după două criterii: (1) calitate și (2) relevanță (importanța lor pentru comunitate și actorii locali). Măsurarea a inclus estimarea efectelor acestor politici și decizii locale asupra dezvoltării sustenabile și bunăstării comunităților în care acestea au apărut; adică efectele multiplicatoare.

Grila de măsurare a calității măsurii cuprinde valori variabile de la dezaprobare deplină la evaluare neutră (0) până la aprobare deplină [-3; +3]. Experții au evaluat și importanța măsurii pentru societate și

economie, folosind o scară procentuală [0%; 100%], notând prin acest indicator gradul de durabilitate al măsurării pentru comunitatea locală și societate în ansamblu. La fel, membrii Consiliului de Evaluare au menționat avantajele și dezavantajele măsurilor pe care le-au evaluat. Comentariile lor despre măsurile evaluate reprezintă o parte a evaluării calității de către Consiliu.

Scorul final al fiecărei politici a fost calculat pe baza valorii medii obținute de la calitatea politicii înmulțită la coeficientul ce exprimă valoarea medie a importanței măsurii pentru comunitatea locală și economie. Scorul final variază între [-300; +300]. Potrivit metodologiei folosite, toate măsurile pot fi reprezentate pe o hartă de intensități relative, care indică astfel contribuția evaluată de experți a măsurilor respective asupra dezvoltării sociale și economice.

CLASAMENTUL POLITICILOR LOCALE ȘI REGIONALE DIN MOLDOVA

LOCALITATEA	CALITATEA [-3; +3]	IMPOR- TANȚA [0%; 100%]	SCOR FINAL [-300; 300]	POZI- ȚIE
Municipiul Ungheni Programul de educație verde și amenajare urbanistică „Adoptă un spațiu public!”	2,6	88,8	229,0	I
Comuna Ciorești (r-nul Nisporeni), satul Dolna și satul Micleușeni (r-nul Strășeni) Traseul turistic „Dor de Codru”	2,6	86,3	222,5	II
Satul Congaz, UTA Găgăuzia „Gagauz Sofrasi” – primul complex etno-turistic în stil găgăuz din Republica Moldova	2,4	83,3	201,7	III
Comuna Cărpineni, satele Mingir, Negrea, Sofia, Bălceana și Voinescu din raionul Hâncești Serviciu modern de salubritate și gestionare în comun a deșeurilor	2,4	82,1	198,6	IV
Satul Carmanova, municipiul Tiraspol Casa de cultură din satul Carmanova, renovată cu suportul UE	2,3	86,3	194,1	V
Satul Șerpeni, raionul Anenii Noi Complex sportiv modern în satul Șerpeni, raionul Anenii Noi	2,0	74,2	148,3	VI
Satul Băhrinești, raionul Florești „Băhrinești-satul cu 12 primari”	1,9	66,3	127,2	VII
Municipiul Chișinău Platforma de mediatizare a activității administrației publice din Chișinău - „Alo Capitala”	1,6	69,2	109,3	VIII
Orașul Căușeni Posibil conflict de interese la Căușeni: Primăria orașului încheie contracte cu firmele soției și socrului primarului	-2,1	75,8	-157,7	IX
Municipiul Chișinău Achiziții cu acte false la Primăria municipiului Chișinău	-2,4	77,5	-187,6	X

MEMBRII CONSILIULUI DE EVALUARE

1. **Aurelia Țepordei**, director al Departamentului dezvoltare profesională, Academia de Administrare Publică
2. **Boris Ivasi**, SRL „Hidroimpex”, Soroca
3. **Diana Enachi**, economist IDIS „Viitorul”
4. **Dumitru Albulesa**, administrator, Asociația Internațională a Transportatorilor Auto din Moldova (AITA)
5. **Igor Bucătaru**, conferențiar universitar USM, expert „Promo-Lex”
6. **Igor Neaga**, Consultant regional GIZ/ADR Nord
7. **Ion Beschieru**, expert în administrația publică locală
8. **Irina Ioniță**, Specialist monitorizare și evaluare, proiectul APM al USAID
9. **Liubomir Chiriac**, director executiv IDIS „Viitorul”
10. **Ludmila Botnariuc**, secretar administrativ, Secția Relații cu Publicul, Consiliul raional Orhei
11. **Octavii Ivanov**, Consultant-coordonator, Dezvoltare locală, CALM
12. **Ștefan Vlas**, deputat în Parlamentul Republicii Moldova
13. **Vasile Cioaric**, director de programe, Centrul „Contact”
14. **Veaceslav Aftene**, jurnalist, portalul www.ialovnews.md
15. **Victoria Cujbă**, șef al Direcției administrație publică, Cancelaria de Stat

SUMAR

Zece cele mai bune și mai proaste politici locale și regionale din Moldova implementate în noiembrie 2018-ianuarie 2019 au fost identificate și evaluate de către membrii unui Consiliu de Evaluare, la invitația IDIS „Viitorul” și institutul INEKO din Slovacia. Activitatea urmărește descrierea practicilor durabile, rezistente în timp, care pot fi transferate și în alte comunități, având ca rezultat final îmbunătățirea calității politicilor locale și regionale de dezvoltare.

Politicile publice au fost măsurate pe baza a două criterii aprobate metodologic, luând în considerare importanța lor pentru comunitate și sustenabilitatea acestora. Astfel, membrii Consiliului de Evaluare au apreciat și clasificat politicile analizate după (a) calitate, criteriu care cuprinde valori situate între -3 și 3 și (b) importanța acestei politici pentru comunitate și economie, adică impactul care îl produce, utilizând o scară procentuală de la 0 la 100%. Iar înmulțirea celor două criterii reprezintă scorul final al fiecărei politici, care se încadrează între -300 și 300 de puncte.

Potrivit analizei, **cele mai bune cinci politici publice locale din țara noastră se referă la programul de educație verde „Adoptă un spațiu public!” din municipiul Ungheni – cu un scor final de 229,0 de puncte, traseul turistic „Dor de Codru” din regiunea de Centru a Moldovei – 222,5 puncte, complexul etno-turistic din satul Congaz, care și-a deschis ușile pentru vizitatori în noiembrie 2018 – 201,7 puncte, serviciul modern de management al deșeurilor în raionul Hâncești, cu un scor final de 198,6 puncte, dar și Casa de cultură din satul Carmanova, renovată cu suport european, politică care a acumulat un scor final de 194,1 puncte.**

Astfel, spațiile publice din municipiul Ungheni vor deveni mai atractive mulțumită programului de educație verde și amenajare urbanistică „Adoptă un spațiu public!”, inspirat de la Primăria municipiului Cluj-Napoca. Programul presupune adoptarea,

de către orice agent economic, instituție publică sau organizație nonguvernamentală din Ungheni, a unui spațiu public pe o perioadă de trei ani în vederea amenajării și întreținerii acestuia. Instituțiile care vor adopta un spațiu public vor elabora propriile proiecte de amenajare, vor planta pomi decorativi și flori și le vor împodobi de sărbători. *„Inițiativa din municipiul Ungheni reprezintă o inițiativă unică în țară și are la bază un concept inovator, care merită a fi replicat, promovat și urmat. Conceptul va crea noi punți de legătură și colaborare dintre administrația locală și alți actori locali, precum sectorul privat și societatea civilă”,* consideră Diana Enachi, membră a Consiliului de Evaluare. Pentru implementarea cu succes a programului, Primăria municipiului Ungheni va semna un protocol de colaborare cu fiecare instituție care va adopta un spațiu public, iar în caz de nerespectare a angajamentelor, terenul va fi propus altora spre „adopte”.

Regiunea de Centru a țării noastre este și o destinație turistică remarcabilă. În acest sens, satele Ciorești (raionul Nisporeni), Dolna și Micleușeni (raionul Strășeni) s-au unit că să creeze traseul turistic „Dor de Codru”. Traseul conține șase căi turistice: ecologică, piscicolă, culturală, gastronomică, istorico-religioasă și sportivă. În acest sens, mai multe locuri pitorești, codri seculari, meșteri populari și pensiuni agro-turistice sunt printre cele 20 de obiective incluse în traseul lansat la începutul lunii noiembrie 2018. Astfel, la Ciorești vizitatorii pot admira creațiile meșterului popular Zaharia Triboi, singurul meșter popular din Republica Moldova care creează obiecte din ceramică neagră, la Micleușeni oaspeții pot gusta din renumita miere de albini de la „Casa Mierii”, iar la Dolna vor vizita Conacul-muzeu și beciul boierului Zamfirache Arbore-Ralli. Proiectul a fost realizat cu suportul financiar al guvernului Elveției, autoritățile locale și câțiva băștinași. *„Pe de o parte, noul traseu turistic este un proiect important ce va dezvolta spiritul de comunitate în cadrul localităților și relațiile intercomunitare,*

aptitudini mai puțin dezvoltate. Pe de altă parte, este prematur să vorbim despre calitatea proiectului, deoarece se află doar la etapa inițială”, este de părere Igor Bucătaru, membru al Consiliului de Evaluare.

O altă o politică care pune în evidență potențialul turistic este primul complex etno-turistic în stil găgăuz din Republica Moldova, intitulat sugestiv „Gagauz Sofrasi” (din traducere – masă găgăuză). Complexul etno-turistic, deschis pe 6 noiembrie 2018 în satul Congaz, include patru case tradiționale țărănești, cu pereți de lut și acoperiș din stuf, un muzeu, o crămă, un restaurant cu terasă în stil național, un mini-hotel, precum și o sală de festivități. Vizitatorii complexului „Gagauz Sofrasi” pot cunoaște aici tradițiile și istoria ținutului, pot savura din bucate tradiționale găgăuze și cele mai bune vinuri din zonă și chiar pot participa la ateliere gastronomice. Complexul poate caza până

la 20 de persoane și este construit în întregime din materiale ecologice. *„Acest proiect contribuie la promovarea tradițiilor etnoculturale și turistice, aducând plus valoare economiei din satul Congaz*”, spune Ștefan Vlas, membru al Consiliului de Evaluare. Complexul „Gagauz Sofrasi” a fost construit cu suportul unui grant de 18,5 mii de euro din partea UE.

De asemenea, membrii Consiliului de Evaluare au evaluat și două politici negative care prezintă anumite încălcări ale principiilor de transparență. Este vorba de două cazuri mediatizate, dar care însă trebuie apreciate de către instituțiile competente și anume posibilul conflict de interese la Căușeni, unde Primăria încheie contracte de achiziție cu firmele soției și socrului primarului Grigore Repeșciuc, dar și falsificarea actelor de achiziții publice de către Primăria municipiului Chișinău.

DESCRIEREA POLITICILOR PUBLICE CARE AU FOST APRECIATE CA FIIND BUNE

I

PROGRAMUL DE EDUCAȚIE VERDE ȘI AMENAJARE URBANISTICĂ „ADOPTĂ UN SPAȚIU PUBLIC!”

Sursa de informare: **Primăria municipiului Ungheni**, <http://ungheni.md/>

Măsura urmărită de autoritate:

Politici municipale de modernizare a infrastructurii urbanistice

CONTEXT

Spațiile publice din cartierele municipiului Ungheni vor deveni mai atractive mulțumită programului de educație verde și amenajare urbanistică „Adoptă un spațiu public!”, lansat de Primăria Municipiului Ungheni la inițiativa Centrului de Resurse pentru Dezvoltare Durabilă Locală și Regională (CRDDLRL). O decizie în acest sens a fost aprobată în cadrul ședinței extraordinare a Consiliului Municipal Ungheni pe 28 decembrie 2018. Ideea programului, care urmează să fie realizat în perioada 2019-2021, a fost preluată de la Primăria municipiului Cluj-Napoca, oraș înfrățit cu Ungheniul.

ACTIVITĂȚI

Programul presupune „adoptarea” unui spațiu public pe o perioadă de trei ani în vederea amenajării și întreținerii acestuia. Spațiul ce urmează să fie adoptat poate fi amplasat în apropierea instituției care îl „adoaptă” sau poate fi un alt spațiu verde (un scuar, o alee etc.) selectat din lista propusă de Primăria municipiului Ungheni. Instituțiile care doresc „să adopte” un spațiu public vor elabora proiecte de amenajare a spațiilor publice „adoptate”, vor achiziționa și vor planta primăvara pomi decorativi, arbuști, flori, iarbă etc., iar

în perioada sărbătorilor de iarnă le vor împodobi cu ornamente specifice.

Pe parcursul lunii ianuarie curent, Primăria municipiului Ungheni va elabora o listă a spațiilor publice care va fi propusă instituțiilor, iar în urma unei analize prealabile de cost, acestea vor comunica decizia privind spațiul public pe care dorește să-l „adopte”. În perioada martie – aprilie 2019 organizațiile care doresc să participe în cadrul acestui program vor elabora planul de amenajare a spațiului public „adoptat”. Planul de amenajare trebuie să cuprindă propuneri de activități concrete privind amenajarea spațiului „adoptat” și calendarul lucrărilor pe luni. Acest plan va fi prezentat Comisiei de monitorizare și coordonare a implementării programului „Adoptă un spațiu public!”.

Pentru implementarea cu succes a programului, Primăria municipiului Ungheni va semna un protocol de colaborare cu fiecare agent economic, instituție publică sau organizație nonguvernamentală care va manifesta intenția de a participa în cadrul programului. Predarea spațiului public „adoptat” se va face la fața locului, împreună cu specialiștii responsabili din cadrul primăriei. După predarea spațiului public, instituțiile implicate în program pot începe amenajarea propriu – zisă: plantare, irigare, mentenanță – acti-

vități care ar putea fi desfășurate chiar începând cu primăvara-vara acestui an. În acest sens, primul Protocol de colaborare în cadrul programului „Adoptă un spațiu public!” a fost semnat pe data de 18 februarie 2019 cu asociația JCI Ungheni. Spațiul adoptat de către JCI Ungheni este situat în Parcul Central și are o suprafață de 2500 m.p. Acesta cuprinde trei terenuri de joacă ai Orașelului Copiilor „Micul Cluj”. Pe lângă activitățile de amenajare și întreținere a spațiului public adoptat, membrii JCI Ungheni își propun să organizeze și să desfășoare un șir de evenimente în aer liber. Este vorba de Zilele Familiei care are drept scop promovarea odihnei active și petrecerii timpului liber în sânul familiei.

Important mai este faptul că pe teritoriul spațiului public „adoptat” nu pot fi desfășurate lucrări de construcție sau activități cu profit. Aceste terenuri nu sunt înstrăinate și continuă să rămână proprietate publică. În cazul în care organizațiile care au „adoptat” un spațiu public nu își respectă angajamentele, protocolul de colaborare cu aceste instituții va fi anulat, iar terenul va fi propus altora spre „adopție”.

BENEFICIARI

Locuitorii municipiului Ungheni, în număr de 30 804 persoane, vizitatorii și turiștii municipiului, unghenii plecați peste hotare, Primăria municipiului Ungheni, agenții economici, instituțiile publice și ONG-urile din municipiu.

IMPACT

Programul „Adoptă un spațiu public!” este o abordare inovativă de activism civic și implicare a comunității. Cu toate că în orașul Ungheni unii agenții economici și instituții au grijă de amenajarea și întreținerea spațiilor publice, Primăria municipiului Ungheni urmărește să facă acest lucru într-un mod organizat, coordonat cu specialiștii în amenajare urbanistică. Astfel, pe de o parte, actorii comunitari vor avea oportunitatea unică de a participa nemij-

locit la modernizarea spațiului urban și vor pune umărul la îmbunătățirea aspectului estetic al localității. Pe de altă parte, un spațiu frumos amenajat și îngrijit va fi un element de promovare a imaginii organizației care l-a adoptat.

Prin acest program, Primăria municipiului Ungheni își propune să modernizeze și să asigure o întreținere mai bună a spațiilor verzi și altor spații publice aflate pe teritoriul orașului. Iar pentru recunoașterea publică a eforturilor depuse de către acestea, Primăria își ia angajamentul să monteze plăcuțe cu un mesaj de mulțumire pe spațiul public „adoptat”.

COMENTARII

Inițiativa de adoptare a unui spațiu public de către o instituție, companie sau organizație din municipiul Ungheni reprezintă o inițiativă unică în țară și are la bază un concept inovator, care merită a fi replicat, promovat și urmat. Inițiativă este un pas important spre modernizarea spațiului urban, iar implicarea cetățenilor în gestiunea chestiunilor publice demonstrează că educația verde continuă să fie un subiect actual pentru comunitățile din țara noastră. În acest sens, acest concept va crea noi punți de legătură și colaborare dintre administrația locală și alți actori locali, precum sectorul privat și societatea civilă.

În opinia Irinei Ioniță, membră a Consiliului de Evaluare, inițiativa de adoptare a unui spațiu public din municipiul Ungheni este o practică foarte binevenită care, pe lângă îmbunătățirea mediului înconjurător și a esteticii orașului, contribuie la sentimentul de apartenență a locuitorilor săi, care devin astfel și mai atenți la mentenanța lucrărilor efectuate și a curățeniei spațiilor publice. Iar Ludmila Botnariuc spune: „*Europa începe cu mine și de la mine. De la tine și de la noi vine schimbarea*”.

Programul de adoptare a unui spațiu public va contribui la îmbunătățirea salubrității, aspectului municipiului și va încuraja cetățenii să păstreze ordinea și curățenia în spațiile publice. De asemenea, programul va crea un sentiment competitiv atât pentru instituții-

ile care vor adopta spațiul public, pentru comunitatea din municipiul Ungheni, dar și pentru alte autorități locale din Moldova. O idee de dezvoltare a inițiativei ar putea fi chiar și organizarea unui concurs anual pentru desemnarea celui mai frumos spațiu amenajat.

Cu toate că programul din municipiul Ungheni este unul util, un aspect mai puțin pozitiv al inițiativei, în

opinia membrilor Consiliului de Evaluare este faptul că nu este asigurată sustenabilitatea, or nu există o claritate ce se va întâmpla cu spațiile publice adoptate după finalizarea celor trei ani al programului de educație verde și amenajare urbanistică „Adoptă un spațiu public!”, este de părere Diana Enachi. Respectiv, calitatea programului va putea fi evaluată doar după implementare.

Scor: Calitatea [+2,6] Importanță [88,8%]

Sursa de informare: **Pagina Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Moldova:**
<http://www.md.undp.org>

Măsura urmărită de autoritățile publice locale:

Politici intercomunitare de dezvoltare a potențialului turistic

CONTEXT

Trei sate din centrul Moldovei s-au unit ca să creeze traseul turistic „Dor de Codru”, inaugurat la începutul lunii noiembrie 2018. Vizitatorii vor trece pe la Ciorești, Dolna și Micleușeni ca să admire locuri pitorești, frumusețea Codrilor și lucrările meșterilor populari. De asemenea, își vor putea lua un răgaz la pensiunile din zonă. Prin urmare, mai multe locuri pitorești, codri seculari, meșteri populari și pensiuni agro-turistice sunt printre cele 20 de obiective incluse în traseu. Proiectul a fost realizat cu suportul financiar al guvernului Elveției, autoritățile locale și câțiva băștinași.

ACTIVITĂȚI

Zona Ciorești-Dolna-Micleușeni dispune de un mare potențial pentru dezvoltarea turismului, care era însă este nevalorificat. Din lipsă de bani, locurile frumoase și istorice din aceste trei localități nu puteau fi renovate și promovate ca destinații turistice. Însă, prin deschiderea traseului turistic „Dor de Codru”, comunitățile se vor dezvolta economic, iar localnicii vor avea o sursă de venit stabilă. Traseul conține șase căi turistice: ecologică, piscicolă, culturală, gastronomică, istorico-religioasă și sportivă.

Poarta imensă din lemn care are o înălțime de nouă metri și lățime de cinci metri este prima atracție tu-

ristică, dar și cartea de vizită a comunei Ciorești din raionul Nisporeni. De aici pornește drumul către celelalte destinații. Iar pentru ca turiștii să nu se piardă cumva, aici a fost instalată și o hartă a traseului. Tot în satul Ciorești vizitatorii pot admira creațiile meșterului popular Zaharia Triboi, singurul meșter popular din Republica Moldova care creează obiecte din ceramică neagră. Pentru a putea primi turiștii și pentru a le oferi servicii complete, unii localnici au amenajat și deschis din surse proprii pensiuni agro-turistice, unde oaspeții pot face popas, precum și gusta din bucatele tradiționale. Astfel, la pensiunea Iuliei Axente din Ciorești, amenajată într-o casa veche de peste 100 de ani, turiștii pot gusta din bucatele specifice zonei și pot beneficia de servicii de cazare. Iar în satul Vulcănești din comuna Ciorești, locuit preponderent de romi, turiștii vor putea afla mai multe despre obiceiuri și tradiții la un muzeu de tip tabără, amenajat sub cerul liber.

Pe același traseu turistic, în satul Micleușeni din raionul Strășeni, oaspeții pot gusta din renumita miere de albi de la „Casa Mierii”, cunoscută pentru proprietățile curative. Aici, turiștii pot vedea cum se face mierea și chiar o pot degusta direct din stupini. „*Avem patru feluri de miere, inclusiv miere cu fructe, cu nuci, cu migdale, cu prune, cu polen, toate din roada proprie. Sperăm că de acum înainte să ne viziteze, mai mulți turiști și să cumpere produse de la noi din stupina proprie*”, subliniază proprietarul „Casa Mierii”, Victor Ciolacu.

În satul Micleușeni sunt mai multe monumente istorice, printre care și Cimitirul eroilor români. *„Avem și un cimitir al eroilor români care au căzut în cel de-al Doilea Război Mondial. O capeluță unde poate să intre fiecare să pună o lumânare în memoria eroilor căzuți”*, povestește Ion Dima, primarul satului Micleușeni. De asemenea, în traseul turistic sunt incluse Casa meșteritei Parscoviei Mîrza, unde pot fi admirate demonstrații de împletit, țesutul covoarelor și lăicerelor tradiționale.

Iar în satul Dolna din raionul Strășeni cartea de vizită a localității este Conacul-muzeu și beciul boierului Zamfirache Arbore-Ralli, care până nu demult era o gunoiște, precum și izvorul și poiana Zamfirei. Potrivit legendei, în aceste locuri, poetul rus Aleksandr Pușkin a întâlnit-o pe iubita sa Zamfira. *„Suntem convinși că promovarea obiectivelor turistice locale din zona noastră de Codru sunt foarte benefice pentru dezvoltarea localității. S-a muncit foarte mult. Ne dorim ca să avem câți mai mulți turiști și să le placă”*, a accentuat primarul satului Dolna, Romeo Ciochină.

Printre obiectivele turistice incluse în proiect se mai numără și alte atracții: diferite bazine acvatice, Piscul Mâniilor, Dealul Morilor sau Râpa Ciorii, unde sunt amenajate popasuri pentru vizitatori. În raionul Nisporeni este cel mai înalt deal din Republica Moldova, care se află la Bălănești, și cea mai veche mănăstire, care se află la Vărzărești. Tot aici este amplasată una dintre cele mai frumoase mănăstiri de stareți Hâncu, o vatră a olarilor și multe alte obiective. Pe dealul Racătăului din comuna Cioarești, care este al doilea cel mai înalt deal din Moldova, turiștii vor putea schia și admira împrejurimile.

În cadrul proiectului a fost creată și Asociația inter-comunitară „Dor de Codru”, care va coordona activitățile de promovare a turismului în zonă. Noul serviciu turistic prevede și promovarea produselor locale, a gastronomiei tradiționale, colectivelor folclorice în mediul online. Prin inițiativa de creare a traseului turistic, comunitățile din Dolna, Micleușeni și Cioarești și-au propus să consolideze brandul turistic al regiunii prin dezvoltarea unei infrastructuri moderne, noi servicii publice personalizate destinate

turiștilor, cât și susținerea activităților culturale care pot crește numărul de turiști în zonă.

Beneficiarii traseului turistic „Dor de Codru” sunt în primul rând cei șase mii de locuitori ai satelor Dolna, Micleușeni și Cioarești, antreprenorii, reprezentanții administrațiilor publice locale, oaspeții și turiștii care vor vizita această regiune.

FINANȚARE

Crearea traseului turistic „Dor de Codru” este un proiect inițiat de autoritățile locale și băștinași, cu sprijinul proiectului PNUD „Migrație și dezvoltare locală”. Pentru dezvoltarea traseului turistic, Guvernul Elveției a acordat 50 mii USD, administrațiile locale au alocat circa 22 mii USD, iar băștinașii au donat peste 8 000 USD.

IMPACT

Noul traseu turistic va deschide perspective de dezvoltare a turismului, atât în raionul Strășeni, cât și în întreaga țară. Traseul turistic va spori atractivitatea acestei regiuni, va aduce noi locuri de muncă și va încuraja oamenii talentați ca să-și înceapă un nou business. Un flux mai mare de turiști va stimula locuitorii din cele trei comunități implicate să dezvolte servicii și produse adiționale, astfel generând venituri suplimentare pentru cei șase mii de locuitori ai satelor Dolna, Micleușeni și Cioarești. Prin urmare, mai multe familii își vor putea asigura venituri decente acasă, fără necesitatea migrației peste hotare.

Potrivit primarului comunei Micleușeni, Ion Dima, acest proiect a fost o mare provocare pentru toți cei implicați în implementarea lui. Lansarea proiectului înseamnă dezvoltarea relațiilor intercomunitare între cele trei comunități, crearea de noi locuri de muncă, atragerea turiștilor. *„Ne-am propus să ne facem localitățile cât mai atractive, ca frumusețea locurilor noastre să fie cunoscută de cât mai multă lume”*, a spus primarul comunei Micleușeni.

La rândul său, primarul satului Dolna, Romeo Chiochină, a subliniat: *„Este important ca localitățile moldovenești să fie promovate și puse în valoare, mai ales că sunt de o frumusețe rară, fiind înconjurată de codri. Vrem să scoatem în evidență locurile frumoase și obiectivele culturale din cele trei localități”*. În context, Dumitru Mîrza, președintele Asociației de băștinași „Ciorești – baștina mea”, consideră că localitățile incluse în proiectul turistic intercomunitar „Dor de Codru” dispun de un bogat tezaur tipic moldovenesc cu locuri pitorești, oameni talentați care au moștenit calitatea de a îmbina munca cu creația. *„Este necesar să scoatem din anonimat oamenii și să promovăm meșteșugurile pe care aceștia le practică, să valorificăm tot ce este mai frumos și să transmitem generațiilor următoare”*, a opinat el.

COMENTARII

Valorificarea potențialului turistic local are o serie de efecte pozitive asupra întregii regiuni din raionul Strășeni, iar crearea serviciilor intercomunitare în domeniul turismului rural reprezintă o practică demnă de urmat. Impactul pe termen lung al acestei politici include atragerea investițiilor, crearea locurilor de muncă și impulsivarea dezvoltării socio-economice. Crearea traseului turistic este o măsură strategică de

promovare a obiectivelor turistice din zona de Centru a Republicii Moldova, prin promovarea meșteșugăritului, dezvoltarea spiritului de comunitate și a relațiilor intercomunitare, aptitudini mai puțin dezvoltate în comunitățile noastre, consideră membrii Consiliului de Evaluare, Ștefan Vlas și Igor Bucătaru.

Efectele pozitive ale politicii nu se opresc aici. Or, prin crearea de noi locuri de muncă, creșterea veniturilor la buget, dezvoltarea infrastructurii și asigurarea condițiilor de trai decente, este încurajat atât antreprenoriatul local, cât și cetățenii să rămână în localitate și să contribuie nemijlocit la dezvoltarea acesteia. Mai mult, implicarea și contribuția financiară a băștinașilor, dar și a antreprenorilor locali demonstrează importanța și viabilitatea acestui proiect de dezvoltare a potențialului turistic, spune Diana Enachi.

Cu toate acestea, membrii Consiliului de evaluare consideră că este încă prematur de observat impactul politicii. Totodată, noile atracții ale traseului turistic „Dor de Codru” necesită o promovare permanentă pentru a informa și atrage potențialii turiști și vizitatori, lucru ce implică resurse financiare și umane suplimentare. În cazul în care aceste acțiuni vor fi stopate, iar finanțarea se va suspenda și personalul uman nu fi atras, durabilitatea politicii se va diminua semnificativ, consideră Ludmila Botnariuc.

Scor: **Calitatea [+2,6] Importanță [86,3%]**

Surse de informare: **Pagina Programului „Susținerea Agriculturii și Dezvoltării Rurale în UTA Găgăuzia și Taraclia” (SARD)** - <http://sard.md>, site-ul <http://gagauzinfo.md>

Măsura urmărită de autoritatea publică locală:

Politici locale de dezvoltare a potențialului turistic găgăuz

CONTEXT

Primul complex etno-turistic în stil găgăuz din Republica Moldova, intitulat „Gagauz Sofrasi” (din traducere – masă găgăuză) a fost inaugurat pe 6 noiembrie 2018 în satul Congaz din UTA Găgăuzia. Complexul a fost construit cu suportul unui grant de 18,5 mii de euro din partea UE, prin programul SARD, implementat de PNUD Moldova.

Complexul etno-turistic include patru case tradiționale țărănești, cu pereți de lut și acoperiș din stuf, un muzeu, o crămă, un restaurant cu terasă în stil național, un mini-hotel, precum și o sală de festivități. Proprietara complexului este Ana Statova și are în calitate de angajați 14 locuitori ai satului Congaz.

ACTIVITĂȚI

Interesul față de tradițiile naționale în zilele noastre este mai mare decât oricând. Venind într-o altă țară, oamenii doresc să se familiarizeze cu istoria, cultura, bucătăria, să învețe tradițiile, să atingă obiectele vieții cotidiene cu o sută de ani în urmă, să devină neprețuite. „În anii 1990, totul s-a prăbușit, oamenii au aruncat la coșul de gunoi lucruri vechi, covoare și prosoape țesute. Îmi pare foarte rău că pierdem cultura, mândria și munca bunicilor noștri. Când mi-am pierdut toate rudele, am hotărât să las o cameră în casa mea neatinată și să fac acolo un muzeu. Nimeni nu m-a înțeles atunci”, povestește Ana Statova.

Inspirată de nunțile mari care se organizau în Găgăuzia, Ana Statova a decis în anul 2010 să deschidă prima sală de festivități din Congaz: „*Nunta este singurul eveniment care îi adună pe toți. Găgăuzii sunt un popor foarte primitor. Unii oaspeți, veniți de departe, obișnuiau să întrebe «Unde aici se poate de înnoptat?» și mie mi-a venit în gând ideea unui hotel*”.

Proiectul unei adevărate vile etnice tradiționale a reușit între timp să fie susținut de UE și ideea să se transforme în afacere. „*Oamenii din localitate au contribuit cu obiecte de ale străbunilor lor pe care le găseau acasă și veneau cu sfaturi despre elementele arhitecturale. Până în ziua de azi completăm vila, cu atâta iubire. Dumnezeu îmi trimite în cale oameni care tot își doresc să păstreze tradițiile noastre*”, povestește proprietara. Numele complexului este tradus ca „masă găgăuză”; o masă rotundă, pe trei picioare, în spatele căreia poate să încapă întreaga familie.

Astăzi, satul Congaz se mândrește cu un complex ce reproduce atmosfera și farmecul caselor tradiționale țărănești: sobe cu lejancă, ferestre mici de lemn, păretare și covoare tradiționale din lână naturală. Acoperișul din stuf și pereții din lut și paie fac ca cele patru căsuțe ale complexului să fie răcoroase vara și călduroase iarna. Ca rezultat, vizitatorii complexului „Gagauz Sofrasi” pot cunoaște tradițiile și istoria ținutului, pot savura din bucate tradiționale găgăuze și cele mai bune vinuri din zonă și chiar pot participa la ateliere gastronomice. Complexul poate caza până la 20 de persoane și este construit în întregime din materiale ecologice. Elemen-

tele arhitecturale imită, în cele mai mici detalii, viața oamenilor din regiune, de acum 100 de ani. Singurele diferențe sunt baia și grupurile sanitare moderne.

Muzeul, pe care Anna Statova l-a construit în memoria mamei și bunicii sale, este deschis într-o casă mică, în care familia a trăit odată. Aici, de exemplu putem descoperi că până în anii 1970, miresele găgăuzilor optau pentru rochii viu colorate în schimbul rochiei albe de mireasă.

Cele patru căsuțe tradiționale sunt perfecte pentru organizarea unei nunți, dar și pentru odihnă. Casele reprezintă niște muzee în miniatură deoarece covoarele și perdelele expuse au fost țesute, cusute și brodate de strămoșii găgăuzi. De asemenea, fiecare casă include mobilier din lemn și așternuturi din lână, toate în stil găgăuz. La rândul său, în crama proaspăt amenajată au loc degustări de vin, iar la terasă sunt servite bucate tradiționale. Specialitățile culinare găgăuze, cum ar fi shorpa, o supă de carne de oaie foarte condimentată, sau bulgurul – un fel de pilaf gătit cu carne de miel, roșii, morcov, ceapă și piper roșu – fac deliciul turiștilor locali, dar și a celor străini.

„Oaspeții noștri spun că timpul s-a oprit aici. Sper ca generațiile viitoare să păstreze ceea ce ne-au lăsat strămoșii drept moștenire. Regiunea noastră se mândrește cu propriile tradiții și e foarte important ca acestea să fie promovate”, spune proprietara Ana Statova.

Beneficiarii complexului etno-turistic în stil găgăuz din Republica Moldova nu sunt doar locuitorii din Găgăuzia și întreaga Moldova, dar și oaspeții din străinătate. Reprezentanții stilului național din Congaz sunt vizitați de reprezentanți ai zeci de țări din întreaga lume. „Sute, poate o mie de persoane au vizitat complexul. În fiecare zi vin atât noi vizitatori, cât și oaspeți fideli. Chiar dacă nu avem încă o pagină pe internet, oamenii află unul de la altul. Aș vrea ca oamenii să petreacă cel puțin două, trei zile în Găgăuzia”, povestește proprietara complexului etno-turistic, Ana Statova.

IMPACT

Acest complex etno-turistic demonstrează că turismul este o nișă cu mare potențial, neexplorată până acum în Republica Moldova. Complexul reprezintă nu doar un loc perfect de odihnă pentru turiștii locali și cei străini, dar și o atracție turistică inedită pentru UTA Găgăuzia și întreaga țară.

COMENTARII

Localitățile din Republica Moldova necesită investiții pentru asigurarea dezvoltării economice locale durabile, iar acest exemplu din Găgăuzia demonstrează că fondurile europene contribuie vizibil la dezvoltarea socio-economică a țării. Prin crearea primului complex etno-turistic în stil găgăuz din țară sunt asigurate condițiile necesare pentru dezvoltarea infrastructurii și atragerea turiștilor locali, dar și cei străini interesați de tradițiile, cultura și bucătăria tradițională. Iar odată cu dezvoltarea potențialul turistic sunt create locuri noi de muncă, este diminuat riscul migrației, se valorifică potențialul uman și se dezvoltă economia locală. „Acest proiect contribuie la promovarea tradițiilor etnoculturale și turistice, aducând plus valoare economiei din satul Congaz”, spune Ștefan Vlas, membru al Consiliului de Evaluare.

Însă, pentru menținerea și durabilitatea serviciilor oferite în cadrul complexului etno-turistic „Gagauz Sofrasi” sunt necesare surse financiare permanente, care pot fi asigurate atât prin intermediul finanțărilor externe și locale, cât și prin prestarea serviciilor turistice. La fel, pentru dezvoltarea turismului local și atragerea unui număr mare de turiști infrastructura rurală necesită, în special cea rutieră, trebuie reabilitată, acțiune ce poate fi realizat de autoritățile locale din satul Congaz.

Scor: **Calitatea** [+2,4] **Importanță** [83,3%]

SERVICIU MODERN DE SALUBRIZARE ȘI GESTIONARE ÎN COMUN A DEȘEURILOR ÎN RAIONUL HÂNCEȘTI

Surse de informare: **Pagina PNUD în Moldova:** <http://www.md.undp.org> și **platforma** <https://guvern24.md/>

Măsura urmărită de autoritățile publice locale:

Politici intercomunitare de management al deșeurilor

CONTEXT

Șase localități din raionul Hâncești vor fi mai curate datorită unui serviciu modern de salubritate și gestionare în comun a deșeurilor. Acesta va deservi cei peste 22 000 de locuitori ai satelor Cărpineni, Mingir, Negrea, Sofia, Bălceana și Voinescu. Serviciul de salubritate îmbunătățit a fost lansat în luna octombrie în cadrul evenimentului „Caravana curăteniei” – cu semnarea acordului de cooperare intercomunitară, prezentarea tehnicii noi procurate și semnarea primului contract de evacuare a gunoiului în una dintre localitățile partenere din proiect. Prin această inițiativă, administrațiile locale și băștinașii și-au unit eforturile pentru ca oamenii să scape de gunoiștile neautorizate tot mai mari ce afectează mediul înconjurător și frumusețea locurilor natale.

ACTIVITĂȚI

Crearea serviciului intercomunitar de salubritate și gestionare în comun a deșeurilor a fost posibilă datorită reorganizării Î.M. „Cărpineni Servicii” într-un serviciu intercomunitar de depozitare și evacuare a deșeurilor. Anterior, întreprinderea municipală nu era dotată cu tehnică modernă corespunzătoare pentru a face față cerințelor. Asta în condițiile în care doar în satul Cărpineni se prestează servicii de evacuare a deșeurilor pentru 400 de gospodării și 110 agenți economici, iar cele două tractoare de care dispune

întreprinderea reușeau cu greu să colecteze deșeurile de două ori în lună. Situația era și mai gravă în cazul satelor Mingir, Negrea, Sofia și Voinescu, care nici măcar nu dispun de servicii specializate de evacuare a deșeurilor. Tocmai de aceea, administrațiile publice locale au decis să soluționeze această problemă cu suportul donatorilor, dar și a băștinașilor.

Astfel, odată cu implementarea proiectului „Rețea rurală transfrontalieră pentru un mediu ambiant curat” a fost posibilă reorganizarea întreprinderii municipale „Cărpineni Servicii” în serviciu intercomunitar de evacuare și depozitare a deșeurilor. Ca rezultat, gunoiul va fi transportat cu o autospecială modernă către poligonul situat în extravilanul comunei Cărpineni. În acest mod va crește capacitatea de colectare a deșeurilor. Prin urmare, circa 40 de gunoiști neautorizate care există în prezent pe teritoriul celor cinci localități vor putea fi lichidate și nu vor mai polua apele care ajung în fântâni.

Prin urmare, a fost procurată o autospecială modernă, precum și pubele pentru gospodării și agenți economici. În scurt timp, va fi construit un poligon ecologic cu o suprafață și un volum care va permite depozitarea deșeurilor pentru o perioadă de 15 ani. Primele 200 de tomberoane procurate în cadrul proiectului au ajuns deja în comuna Cărpineni, iar pentru a beneficia de serviciu, locuitorii vor trebui să încheie un contract cu primăria. Temporar, deșeurile colectate vor fi depozitate temporar la cele trei gunoiști existente în comuna Cărpineni.

Beneficiari ai politici sunt peste 22 000 de locuitori ai satelor Cărpineni, Mingir, Negrea, Sofia, Bălceana și Voinescu din raionul Hâncești.

FINANȚARE

Bugetul total al proiectului „Rețea rurală transfrontalieră pentru un mediu ambiant curat” este de 290 015 euro. Din această sumă, 162 587 euro au fost oferiți, în formă de grant, de Uniunea Europeană prin intermediul Programului Teritorial al Parteneriatului Estic (EaPTC) Moldova – Ucraina, implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). 43 000 euro este valoarea grantului oferit de Guvernul Elveției prin intermediul PNUD Moldova. Contribuția din bugetele locale este de circa 28 000 euro, cea a Consiliului raional Hâncești de 17 500 euro, AO „Speranța” - 6 000 euro, iar 3 000 de euro reprezintă suma colectată de la băștinașii din cele șase sate.

IMPACT

Serviciul de management al deșeurilor permite o arie extinsă de intervenție pentru a avea localități mai curate. Dacă până nu demult întreprinderea „Cărpineni Servicii” nu avea posibilitatea să presteze servicii de evacuare și depozitare a deșeurilor conform standardelor în domeniu, mai ales pentru mai multe locali-

tăți, datorită proiectului acest serviciu va fi optimizat și eficientizat.

COMENTARII

Gunoștile neautorizate și lipsa gestionării eficiente a deșeurilor este o problemă majoră cu care se confruntă o bună parte din localitățile din țară, fie din lipsa resurselor financiare necesare sau a politicilor de management al deșeurilor. Lansarea serviciului modern de salubritate și gestionare a deșeurilor în comun de către șase localități din raionul Hâncești este o bună practică utilă și de luat în considerare și de către alte autorități. Practica este una de valoare și datorită implicării active a autorităților locale și a băștinașilor. *„Serviciul modern de salubritate și gestionare în comun a deșeurilor în raionul Hâncești sporește eficiența managementului deșeurilor și este un exemplu pozitiv pentru regionalizarea ulterioară a tuturor serviciilor publice”,* este de părere Ștefan Vlas.

Totodată, problemele comune ale comunităților rurale pot fi mai eficient soluționate prin implementarea soluțiilor comune care, în final, se traduce în condiții mai avantajoase de utilizare a serviciilor pentru cetățeni. Cu toate acestea, în opinia Irinei Ioniță, serviciul necesită o monitorizare permanentă și o reevaluare după construcția poligonului ecologic din comuna Cărpineni.

Scor: Calitatea [+2,4] Importanță [82,1%]

Sursa de informare: Pagina PNUD în Moldova: <http://www.md.undp.org>

Măsura urmărită de autoritate:

Politici de dezvoltare a activităților culturale prin acțiuni de consolidare a încrederii pe ambele maluri ale Nistrului

CONTEXT

După o lungă perioadă de timp, locuitorii satului Carmanova din stânga Nistrului au sărbătorit pe 4 noiembrie, hramul în Casa de cultură. Edificiul a fost renovat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene, oferit prin Programul „Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, implementat de PNUD Moldova.

ACTIVITĂȚI

Casa de cultură din satul Carmanova a însemnat pentru mulți locuitori un început al creației. Cu toate acestea, pentru aproape o jumătate de secol de istorie a unei clădiri cu două etaje și cu o suprafață de 1 800 m², s-au acumulat multe probleme care nu au fost rezolvate timp de decenii. Instituția de cultură, construită în 1972 nu a fost reparată niciodată. În anii nouăzeci, sistemul de încălzire s-a deteriorat complet, iar din 1991, în Casa de cultură nu exista canalizare și nici toaletă. „Din cauza faptului că regimul de temperatură nu a fost respectat, tencuiala a fost distrusă, valorile materialelor s-au deteriorat, iar lucrările de expoziție și-au pierdut din imagine și nu au putut fi folosite repetat în expoziții”, povestește Natalia Stoian, șefa Casei de cultură. În astfel de condiții dificile, în

Casa de cultură era practic imposibil să faci repetiții sau să desfășori concerte.

Însă, pentru prima dată în 28 de ani, în sezonul rece, sărbătorile din localitate pot fi organizate în condiții adecvate. Instituția culturală a fost conectată la rețele de apeduct, canalizare și este dotată cu un sistem modern de încălzire. De asemenea, au fost renovate sălile de repetiții și sala mică de festivități. Ca rezultat, de condiții mai bune se bucură toți locuitorii satului, atât copiii, cât și persoanele în etate. În cadrul Casei de cultură își desfășoară activitatea zece echipe de creație, printre care cercuri de pictură, dans, canto, creație hand-made etc.

Iar datorită relațiilor strânse cu colectivele artistice de pe malul drept al Nistrului, Casa de cultură din Carmanova va deveni un centru regional de creație. Administrația are planuri mari pentru viitorul Casei de cultură. Aici se vor desfășura concerte și activități artistice cu participarea colectivelor de pe ambele maluri ale Nistrului. Astfel, pentru a consolida legăturile cu alte localități din țară, inclusiv cu cele din regiunea transnistreană, în noul cămin cultural vor reveni pe scenă multe din evenimentele ratate, cum ar fi festivalul „Mărțișor” sau „Din adâncul veacurilor”. Iar pentru prima oară din anul 1992 vor fi organizate diferite festivaluri de obiceiuri și artă populară între locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului, cum ar fi „Paleta de talente”, „La rădăcini” etc.

Anual, în incinta Casei de cultură din satul Carmanova au loc cam o sută de evenimente, care sunt vizitate de peste 4 000 de spectatori.

Beneficiarii politiciii sunt locuitorii satului Carmanova și din satele de pe malul drept al Nistrului, dar în mod special copiii și adulții care frecventează colectivele artistice și cercurile de creație, cât și oamenii care participă la evenimentele culturale.

IMPACT

Acum, satul Carmanova are posibilitatea să găzduiască diferite evenimente culturale, la care se pot întâlni locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului. În noile condiții, la Casa de cultură din Carmanova se vor desfășura evenimentele culturale, și cercurile de creație. Casa de Cultură va deveni din nou cartea de vizită a localității. Totodată, proiectul va contribui și la consolidarea încrederii între locuitorii de pe ambele maluri ale râului Nistru prin implicarea lor în activități culturale comune.

COMENTARII

Activitățile culturale trebuie să fie o carte de vizită pentru orice comunitate din Republica Moldova, iar organizarea lor necesită ca infrastructura să fie dezvoltată. Inițiativa din satul Carmanova, o localitate din stânga Nistrului, este una binevenită într-o localitate care nu dispune de o locație pentru desfășurarea diverselor activități culturale și artistice. În opinia lui Boris Ivasi, membru al Consiliului de Evaluare, noua Casă de cultură din satul Carmanova reprezintă un exemplu evident pentru celelalte comunități din țară, iar Ștefan Vlas, la rândul său, consideră că proiectul va contribui la desfășurarea activităților culturale comune și va inspira încrederea locuitorilor din stânga Nistrului în posibilitățile UE.

În același timp, membrii Consiliului de Evaluare consideră că este important ca astfel de proiecte menite să îmbunătățească calitatea serviciilor publice, să fie neapărat consultate cu membrii comunității, deoarece cetățenii cei care trebuie să decidă dacă este sau nu aceasta o prioritate pentru satul lor sau sunt altele mai stringente.

Scor: Calitatea [+2,3] Importanță [86,3%]

Sursa de informare: Pagina PNUD în Moldova: <http://www.md.undp.org>

Măsura urmărită de autoritate:

Politici de promovare a sportului și a modului sănătos de viață

CONTEXT

Unul dintre cele mai moderne complexe sportive din țară a fost inaugurat în luna octombrie în satul Șerpeni, raionul Anenii Noi. Complexul a fost construit în locul unei clădiri părăsite care a fost reabilitată în cadrul programului „Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD.

ACTIVITĂȚI

Practic fiecare locuitor al satului Șerpeni face sport. Locuitorii din Șerpeni practică mai multe genuri de sport. În sat sunt patru echipe de fotbal - seniori, juniori și veterani, dar și o echipă de fete. Din păcate, în sat exista doar sala de sport de la școală și un stadion. Din acest motiv, tinerii erau nevoiți să găsească alte spații pentru antrenamente. Și pentru că pasiunea față de sport e prea mare în satul Șerpeni, locuitorii au decis să remedieze problema lipsei condițiilor sportive. Au adunat aproape 50 de mii de euro și au obținut alte 200 de mii din parte UE. Localnicii, în frunte cu tinerii din sat, au găsit o clădire părăsită și timp de câteva săptămâni au pregătit chiar ei terenul pentru constructori.

Reconstrucția complexului a început în anul 2016. Decizia de a atrage investiții pentru complexul spor-

tiv a fost luată după o consultare publică la care au fost invitați toți locuitorii satului. Drept urmare, oamenii din sat s-au implicat în lucrările de demolare și evacuare a deșeurilor. „Sătenii au susținut inițiativa de la bun început. Au organizat o clacă și au pregătit terenul pentru muncitori. Complexul este ridicat pe fundamentul unei clădiri vechi, în care creșteau copaci”, a povestit primara localității, Elena Nicolaev. Complexul este amplasat într-o construcție care a fost abandonată o perioadă îndelungată - în jur de 20 de ani.

Astăzi, la Șerpeni se pot antrena nu doar sportivii din localitate, dar și din alte sate din raionul Anenii Noi, cât și din stânga Nistrului. Complexul sportiv va putea găzdui competiții regionale de fotbal, volei, baschet și diferite tipuri de lupte. Tradițional, în localitate sunt organizate turnee de volei și baschet, dar și de lupte libere. Grație noului complex sportiv, antrenamentele, dar și competițiile sportive vor putea fi organizate pe parcursul întregului an.

Beneficiarii noului complex sportiv sunt cei peste 3,5 mii de locuitori ai satului Șerpeni, dar și din alte sate din raionul Anenii Noi, cât și din stânga râului Nistru.

FINANȚARE

Complexul sportiv a fost construit cu sprijinul Uniunii Europene în cadrul programului „Susținerea

măsurilor de promovare a încrederii”, implementat de PNUD. Lucrările au costat 200 mii de euro și au fost finanțate de UE cu aportul autorităților publice locale. Primăria a alocat 960 mii lei, plus lucrări în valoare de 87 400 lei pentru construcția edificiului.

IMPACT

Complexul sportiv modern vine să creeze condiții moderne pentru practicarea sportului în satul Șerpeni și în localitățile din imediata apropiere. Astfel, se vor rezolva dificultățile pe care le întâmpină cele patru echipe de fotbal din acest sat, creându-se un mediu propice pentru dezvoltarea sportului. Un alt lucru pozitiv de care vor beneficia locuitorii este o sală performantă unde se va putea practica lupta în stil greco-roman, dar și alte tipuri de sport ce țin de domeniul luptelor. Noile condiții sportive vor contribui pozitiv la starea de sănătate a populației, reducerea delincvenței juvenile, mai ales în rândul copiilor și adolescenților ai căror părinți sunt plecați peste hotare, întrucât copii sunt mai motivați să practice diverse genuri de sport, în detrimentul altor activități nocive. De asemenea, proiectul stabilește platforme pentru consolidarea relațiilor de cooperare între ambele mări ale Nistrului.

COMENTARII

Inițiativele de promovare a sportului și modului sănătos de viață, mai cu seamă dezvoltarea infrastructurii necesare practicării sportului de către tineri și copii sunt mereu binevenite în comunitățile rurale din Republica Moldova. În acest caz, proiectul de construcție a complexului sportiv din satul Șerpeni este unul demn de apreciat, mai ales că în implementarea proiectului au fost implicați potențialii beneficiari, tinerii și locuitorii satului, consideră Diana Enachi. De asemenea, inițiativa contribuie vizibil la crearea condițiilor de promovare a localității și a tinerilor sportivi, este de părere Ștefan Vlas, membru al Consiliului de Evaluare.

Sportul și mișcarea sunt activități recomandate în general oricărei persoane, indiferent de vârstă. Însă una dintre categoriile pentru care ar trebui să prezinte interes maxim o reprezintă tinerii. Sportul va îmbunătăți calitatea vieții tinerilor din satul Șerpeni și îi va disciplina. Un alt efect pozitiv pe care sportul îl va avea asupra tinerilor din localitate este reducerea șanselor ca ei să dezvolte obiceiuri periculoase, precum fumatul sau consumul de alcool. „*Minte sănătoasă într-un corp sănătos*”, spune Ludmila Botnariuc. Cu toate că construcția complexului sportiv este o inițiativă benefică, potrivit Consiliului de Evaluare, impactul acesteia se va observa doar în timp.

Scor: **Calitatea [+2,0]** **Importanță [74,2%]**

Sursa de informare: **Primăria satului Băhrinești, raionul Florești**, <http://www.primariabahrinesti.md>

Măsura urmărită de autoritatea publică locală:

Politici locale de transparență, bună guvernare și participarea cetățenească în procesul decizional

CONTEXT

Satul Băhrinești mai este numit și „Satul cu 12 primari”. Și aceasta pentru că în fiecare lună din cele 12 ale anului, câte un locuitor al satului deține voluntar funcția de primar, găsind soluții și înțelegând mai bine cum e să fii la cârma unei localități. Acesta merge din casă în casă și vorbește cu oamenii despre problemele și lipsurile pe care le au. Practica este una de informare, consultare și implicare a cetățenilor în procesul decizional. Cetățenii îndeplinesc această muncă fără plată, fiindcă din această muncă rezultă rezolvarea problemelor comunității.

Ideea a apărut, potrivit primarului Feodosia Bunescu, de la necesitatea de a comunica cu fiecare om din localitate, dar și de a organiza activități, de a colecta contribuția pentru proiecte, de a bucura anumiți cetățeni, de a selecta beneficiarii unor proiecte, etc. Practica din Băhrinești nu este întâlnită nici într-o altă localitate, fiind una inedită și unică.

ACTIVITĂȚI

Cei 12 primari de sectoare au de îndeplinit o anumită sarcină timp de o lună. Ei îi comunică primarului Feodosia Bunescu despre problemele sectorului, această activitate fiind pe bază de voluntariat. În fi-

ecare lună persoane noi sunt rugate să se implice în această practică. Primarul are o întrevedere cu ei și îi familiarizează cu toate proiectele de moment, dar și cu problema pe care ei trebuie să o soluționeze. Astfel, primarii de sectoare reușesc într-o jumătate de zi să ofere administrației locale răspunsuri privind starea de lucruri și problemele celor 658 de gospodării din localitate.

De exemplu, în luna ianuarie curent primarii de sectoare au selectat beneficiarii cantinei sociale din localitate. În luna decembrie aceștia au îndeplinit rolul a 12 Moși Crăciun și au oferit fiecărei familii cadouri de Anul Nou. De asemenea, primarii de sector au făcut o carte de învățătură pentru tineri a cărei autori sunt 128 de bătrâni din sat. Actualmente, primarii voluntarii realizează un sondaj de opinie în rândul locuitorilor privind disponibilitatea cetățenilor de a participa la proiectul de salubritate. Această practică presupune și o delegare a funcțiilor primarului către cetățeni.

Anual, 144 de persoane îndeplinesc funcția de primar de sector, iar cei 2 000 de locuitori sunt informați despre activitățile comunitare și cele ale administrației locale.

Beneficiarii acestei politici sunt toți locuitorii satului Băhrinești, dar și reprezentanții administrației publice locale.

IMPACT

Activitatea primarilor de sectoare facilitează munca administrației publice locale și implică cetățenii în procesul decizional, creșterea responsabilității cetățeanului în procesul decizional, îmbunătățește comunicarea dintre administrația publică locală și cetățeni, precum și consolidează încrederea cetățenilor în primărie.

COMENTARII

„Satul cu 12 primari” reprezintă o practică unică și inovativă care, cu siguranță, merită a fi preluată și de alte autorități locale. Practic, este un exemplu de implicare, comunicare și colaborare dintre administrație și cetățeni, cu asumarea unor responsabilități și so-

luționarea unor probleme reale ale comunității prin colaborarea dintre administrație și cetățenii-primari pentru o lună. În opinia Diane Enachi, *„acest model generează implicare activă a comunității la identificarea soluțiilor la problemele din comunitate și încredere sporită a cetățeanului în administrație. Alte autorități locale ar trebui să se inspire și să preia această bună practică locală din Băhrinești”*. În același timp, membrul Consiliului de Evaluare, Liubomir Chiriac, consideră că practica din satul Băhrinești este un instrument eficient pentru implicarea cetățenilor în procesul decizional la nivel local.

Pe de altă parte, membrii Consiliului de Evaluare consideră că asigurarea transparenței este o obligație legală a tuturor autorităților publice locale, iar *„activitățile primarilor de sector sunt obligațiile consilierilor locali și a voluntarilor. Primarul este doar executorul deciziilor Consiliului local”*, este de părere Boris Ivăsi.

Scor: Calitatea [+1,9] Importanță [66,3%]

Sursa de informare: **Primăria municipiului Chișinău**: <https://www.chisinau.md/>

Măsura urmărită de autoritatea publică locală:

Politici de transparentizare a activității administrației publice locale

CONTEXT

Toate informațiile cu privire la activitatea Primăriei municipiului Chișinău, a instituțiilor și întreprinderilor vor putea fi de acum accesate mult mai ușor, cu informații și concretizări de la prima sursă. Această sarcină și-o asumă platforma informațională „Alo Capitala”, lansată pe 7 decembrie 2018. Portalul își propune mediatizarea online a activității administrației publice locale și facilitarea comunicării dintre autoritățile municipale și cetățeni, prin plasarea zilnică a informațiilor de interes public.

ACTIVITĂȚI

Portalul „Alo Capitala”, este un site informativ despre viața orașului Chișinău. Aici pot fi găsite știri despre realizările și inițiativele autorităților, și administrației publice, deciziile importante și reportajele despre evenimentele esențiale și proiectele noi ale orașului. Pagina web conține mai multe meniuri structurate: Din prima sursă; interviuri; precum și module: Primăria, Consiliul municipal Chișinău, Preturi de sector și Întreprinderi municipale.

Un alt format de reflectare a activităților municipale și soluționarea problemelor chișinăuienilor va fi difuzarea transmisiunilor live și a podcast-urilor pe diverse tematici. În acest sens, potrivit lui Andrei Jicol, inițiatorul proiectului, comunicare va fi realizată atât în mediul online, cât și în mediul offline, prin intermediul LED-urilor care sunt în oraș: „Noi vom

comunica în buletinele de știri la radio, noi vom aduce «Alo Capitala» într-o revistă și într-o emisiune radio-fonică”.

Beneficiarii politicii de transparență sunt cei 670 de mii de cetățeni ai municipiului Chișinău, Primăria municipiului Chișinău, angajații instituțiilor publice, agenții economici din capitală, jurnaliștii și persoanele interesate de activitatea administrației publice din municipiul Chișinău.

IMPACT

Portalul „Alo Capitala” reprezintă o bună practică în domeniul prevenirii corupției la nivelul Primăriei municipiului Chișinău și a întreprinderilor municipale. Portalul include instrumente interactive de informare și monitorizare care pot fi ajustate la necesitățile realităților din capitală pentru diferiți consumatori de media, începând de la locuitorii orașului, societății civile și terminând cu angajații din structurile publice. Astfel, portalul oferă publicului posibilitatea de a se informa și a monitoriza activitatea administrației publice locale, precum și a semna online anumite evenimente sau încălcări.

COMENTARII

Transparența în procesul decizional este unul din principiile de bună guvernare obligatorii în activitatea

administrațiilor publice locale. Aceasta presupune consultarea, informarea și stimularea participării active a cetățenilor la procesul decizional. Prin urmare, informațiile publicate pe platforma de mediatizare a activității administrației publice din Chișinău „Alo Capitala” sunt actuale și necesare, iar acest proiect va dezvolta nivelul de încredere al locuitorilor municipiului față de primărie și va crește transparența în procesul decizional. Cu toate acestea, o parte din informațiile publice pe portal pot fi găsite cu ușurință și pe pagina web a primăriei Chișinău, fiind un efort dublu. *„Informația prezentată este fragmentară și greu de asimilat, iar platforma nu oferă acces la procesul decizional din cadrul Consiliului municipal Chișinău”,* spune Vasile Cioaric, membru al Consiliului de Evaluare.

„Conceptul nu este finalizat și nu sunt evidente elementele atractive și inovative pentru public. Nu este clar cine

va oferi suportul financiar pentru mentenanța și susținabilitatea portalului”, se întreabă Irina Ioniță. De asemenea, un alt membru al Consiliului de Evaluare, Igor Bucătaru, susține că platforma informațională „Alo Capitala” trebuie să fie intens promovată pentru a deveni cunoscută în rândul locuitorilor și avea un impact mai mare atât asupra decidenților, cât și a cetățenilor municipiului Chișinău.

Iar pentru o valoare adăugată a ideii, ar fi binevenită publicarea unor sondaje de opinie online în care cetățenii să se expună asupra diferitor aspecte din activitatea Primăriei municipiului Chișinău și a Consiliului municipal, să evalueze calitatea serviciilor publice sau să vină cu recomandări de politici pentru dezvoltarea economică și socială locală, propune Diana Enachi.

Scor: **Calitatea [+1,6] Importanță [69,2%]**

DESCRIEREA POLITICILOR PUBLICE CARE AU FOST APRECIATE CA FIIND PROASTE

I

POSIBIL CONFLICT DE INTERESE LA CĂUȘENI: Primăria orașului încheie contracte cu firmele soției și socrului primarului

Sursa de informare: Portalul www.moldovacurata.md. Articol publicat pe 8 noiembrie 2018 de Viorica Zaharia

Măsura încălcată de autoritatea publică locală

Posibil conflict de interese în procesul de achiziționare publică a serviciilor de agrement și de asigurare a iluminatului stradal

Primăria orașului Căușeni a încheiat în ultimii doi ani cu firmele administrate de soția primarului și de socrul acestuia contracte în valoare de aproape un milion de lei. Una dintre firme distrează copiii orașului, oferindu-le acces la tobogane, iar alta – prestează servicii pentru asigurarea iluminatului stradal. Achizițiile s-au făcut prin concursuri publice. Primarul susține că actele au fost avizate de Agenția Achiziții Publice și că astfel, tranzacțiile au fost calificate legale, însă a refuzat să ofere portalului „Moldova Curată” copiile dărilor de seamă ale concursurilor publice.

Grigore Repeșciuc este primar la Căușeni din anul 2011. Soția sa, Aurelia Repeșciuc, este consilieră în consiliul orașenesc Căușeni și este [fondatoare și administratoare a trei firme](#): „Galaxia-Parc” SRL, „Mihasi-Test-Auto” SRL și „Mihasi” SRL. În afară de aceasta, ea indică în declarația de avere și faptul că este salariată la firma înscrisă pe numele tatălui său, Gheorghe Camenșcic, „Dragoș Camenșcic” SRL. [Cele mai mari venituri familia primarului](#) le-ar avea din activitatea firmei „Mihasi-Test-Auto”, care în anul 2017 i-a adus dividende în valoare de 270 de mii de lei, potrivit declarațiilor de avere ale ambilor soți.

Servicii de asigurare a iluminatului stradal de la socrul primarului

[Pagina oficială a Agenției Achiziții Publice](#) arată că în anul 2017 Primăria Căușeni a încheiat două contracte cu firma „Dragoș Camenșcic”, al cărui fondator și administrator este Gheorghe Camenșcic, socrul primarului. Un contract este pentru prestarea de „servicii de autoturn pentru deservirea iluminatului stradal”, iar al doilea – pentru „servicii de deservire a veceurilor publice din orașul Căușeni”.

În anul următor, 2018, cu aceeași firmă au fost încheiate alte două contracte, pentru același tip de servicii. În total, în cei doi ani, firma „Dragoș Camenșcic” a încheiat cu Primăria Căușeni contracte în valoare de 786 de mii de lei.

Firma familiei primarului distrează copiii orașului

La 13 februarie 2018 Primăria a încheiat un [contract și cu firma soției primarului](#), „Galaxia-Parc”, pentru „servicii și activități de agrement pentru copiii din orașul Căușeni pentru anul 2018”. Suma contractului

este de 130 666 de lei. La licitație „Galaxia-Parc” a fost singurul ofertant. Portalul „Moldova Curată” a solicitat Primăriei Căușeni copiile dărilor de seamă ale concursurilor de achiziții, dar și ale deciziilor Consiliului orașenesc prin care s-a hotărât achiziționarea acestor servicii. *„Da, sunt așa contracte. Dar dacă trec prin licitații, nu e nici o problemă. Este opinia Dvs. că este conflict de interese, la noi este altă viziune, dar o să vă oferim un răspuns în scris”,* a spus primarul.

Primăria refuză să facă publice documentele referitoare la desfășurarea licitațiilor

În răspunsul expediat portalului www.moldovacurata.md, Primăria Căușeni a refuzat să ofere copiile documentelor cerute, însă a expediat unele informații referitoare la concursurile de achiziții soldate cu victoria firmelor familiei primarului. *„Criteriul de atribuire a contractelor conform legislației și anunțurilor publicate fiind cel mai mic preț. Spre exemplu alte achiziții din lista celor 4 care le-ați menționat, pentru achiziția „Serviciilor de turn auto pentru deservirea iluminatului stradal” diferența la preț dintre câștigător și ofertantul ce a ocupat poziția 2 este de 262 mii lei, astfel la această achiziție încheierea contractului cu 1 clasat a înregistrat economii la buget de 262 mii lei”,* se spune în răspunsul oferit portalului „Moldova Curată” și semnat de primarul Grigore Repeșciuc.

Regimul juridic de declarare și soluționare a conflictelor de interese este supravegheat și verificat de Autoritatea Națională de Integritate. Portalul „Moldova Curată” va sesiza această instituție să verifice dacă la încheierea contractelor cu firmele familiei primarului Grigore Repeșciuc a încălcat regimul juridic al conflictului de interese.

Articolul integral poate fi citit pe „Posibil conflict de interese la Căușeni: Primăria orașului încheie contracte cu firmele soției și socrului primarului”.

COMENTARII

Conflictele de interese în procesul de atribuire a contractelor de achiziție publică sunt un fenomen destul de frecvent întâlnit. Aceasta se întâmplă inclusiv din cauza specificului țării, pe de o parte avem autorități contractante multe și mici, pe de altă parte un număr mic al companiilor active pe piața achizițiilor. În special, acest fenomen este specific pentru autoritățile publice locale și localitățile mici în care activitatea economică este destul de redusă. Important este să fie gestionate corect, în cazul în care nu pot fi evitate. Or, autoritatea publică are obligația ca, pe tot parcursul aplicării unei proceduri de achiziție publică, să întreprindă toate măsurile necesare pentru a evita situațiile de natură să determine apariția unui conflict de interese, consideră membra Consiliului de Evaluare, Diana Enachi.

Practica Primăriei orașului Căușeni care încheie contracte de achiziție publică cu firme administrate de rudele primarului este o practică defectuoasă care prejudiciază bugetul public și este contrară legislației în materie de achiziții publice. Este un caz și o încălcare flagrantă a procedurilor care necesită investigații din partea organelor responsabile, iar persoanele din cadrul autorității care admit astfel de practici, trase la răspundere.

„Bravo celor ce au depistat posibilele încălcări. Rezultatul investigației va fi o lecție și pentru alți primari din țară”, spune Boris Ivasi.

Scor: Calitatea [-2,1] Importanță [75,8%]

Sursa de informare: AGER: <http://ager.md/>. Articol publicat pe 27 decembrie 2018 de Ala Revenco

Măsura încălcată de autoritatea publică locală

Acte false în procesul de achiziții publice

În luna decembrie 2018 Direcția Generală Locativ Comunală și Amenajare din municipiul Chișinău a semnat cu agentul economic „Pro-Mapix” SRL două contracte în sumă totală de 59 328 lei (inclusiv TVA) pentru achiziționarea mobilierului urban, și anume [Contractul nr. MD-2018-11-07-000115-1-11/78-C/18](#) pentru cinci coșuri pentru mucuri de țigară în sumă totală de 29 940 lei, sau 5 988 lei/unitate și, [Contractul Nr. MD-2018-11-07-000115-1-12/78-C/18](#) pentru trei instalații pentru parcare bicicletelor în sumă totală de 29 388 lei sau 9 796 lei/unitate.

Circumstanțele organizării acestei proceduri de achiziții sunt cel puțin controversate, ca să nu spunem dubioase. În cadrul examinării documentelor anexe ale procedurii menționate s-au stabilit mai multe momente stranie, dar și încălcări grave ale cadrului legal:

- Specificația tehnică a mobilierului urban solicitat pentru achiziționare este extrem de scurtă și de fapt reprezintă schițele (conform unui proiect individual) a coșului pentru mucuri de țigară și a instalației pentru parcare bicicletelor. Suma estimată a achiziției, cât și prețul fiecărei unități de mobilier urban procurat prin intermediul procedurii vizate, depășește cu mult prețurile de piață pentru astfel de bunuri.
- Divergențe importante privind data semnării contractului și începerii perioadei de contract:
 - Ambele contracte sunt datate cu 5 decembrie 2018, dar în contradicție cu acest fapt, în p. 12.7. a contractelor este menționat: Prezentul

contract reprezintă acordul de voință al ambelor părți și este semnat astăzi, 10.12.2018.

- Pe pagina web a SIA RSAP MTender este indicat că contractele au fost încărcate în sistem pe data de 4 decembrie 2018, data semnării este indicată – 11 decembrie 2018, iar dată începerii perioadei de contract - 10 decembrie 2018. Astfel rezultă că perioada de executare a contractului ar fi început cu o zi mai devreme decât semnarea acestuia, dar și cu șapte zile mai târziu decât publicarea contractului în sistemul Mtender.

Cea mai gravă încălcare depistată în cadrul procedurii respective de achiziționare a mobilierului urban constă în faptul că agentul economic câștigător „Pro-Mapix” SRL a prezentat acte false. Pachetul de acte, prezentat de „Pro-Mapix” SRL, de fapt, aparține unui alt agent economic - „Doban-Plus” SRL.

Articolul integral poate fi citit pe „Achiziții cu acte false la Primăria mun. Chișinău”.

COMENTARII

Achizițiile publice nu reprezintă altceva decât cheltuieli din bugetele publice alocate pentru anumite necesități ale Primăriei sau ale comunității. Prin urmare, legislația prevede ca aceste resurse să fie utilizate cu respectarea principiilor de bună guvernare, inclusiv

transparență, legalitate, eficiență și eficacitate. Atribuirea unui contract de achiziție cu încălcarea unuia din aceste principii înseamnă prejudicierea bugetelor publice și, respectiv, a interesului public. Prin această practică frauduloasă, Primăria municipiului Chișinău a încălcat principiile menționate mai sus, iar acceptarea de acte false în procesul de achiziție este o încălcare a legii. „Falsificarea actelor în procesul de

achiziții publice este o practică nocivă pentru orice autoritate publică locală”, consideră Ștefan Vlas.

Legislația prevede că autoritatea publică are obligația de a exclude din procedura de atribuire a contractului de achiziție publică orice ofertant care prezintă informații false. Mai mult ca atât, aceste ilegalități trebuie sesizate organelor de drept.

Scor: **Calitatea [-2,4]** **Importanță [77,5%]**

CONCLUZIA EVALUĂRII POLITICILOR LOCALE ȘI REGIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2018

Zeci de inițiative, proiecte și politici locale cu caracter social-economic implementate de autoritățile publice locale din Republica Moldova în anul 2018 au devenit subiectul a cinci publicații care pun în evidență practicile durabile, rezistente în timp, care pot fi transferate și în alte comunități, având ca rezultat final îmbunătățirea calității politicilor locale și regionale de dezvoltare.

Politici locale și regionale din Moldova au fost identificate și apreciate drept bune sau mai puțin bune, de către membrii unui Consiliu de Evaluare, creat în cadrul proiectului „Promovarea transparenței și sustenabilității financiare a politicilor regionale, a întreprinderilor de stat și a autorităților locale din Republica Moldova”. Proiectul este implementat de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu suportul financiar al programului SlovakAid.

Cele peste 50 de politici publice adunate din toate colțurile Republicii Moldova, inclusiv Găgăuzia și municipiul Tiraspol, au fost măsurate pe baza a două criterii aprobate metodologic, luând în considerare importanța lor pentru comunitate și sustenabilitatea acestora. Astfel, membrii Consiliului de Evaluare au apreciat și clasificat politicile analizate după (a) calitate, criteriu care cuprinde valori situate între -3 și 3 și (b) importanța acestei politici pentru comunitate și economie, adică impactul care îl produce, utilizând o scară procentuală de la 0 la 100%. Iar înmulțirea celor două criterii reprezintă scorul final al fiecărei politici, care se încadrează între -300 și 300 de puncte.

În acest sens, pe parcursul unui an au fost identificate și analizate politici care au urmărit transparența guvernării locale, modernizarea infrastructurii urba-

nistice, dezvoltarea economică durabilă, promovarea obiectivelor turistice și modernizarea serviciilor publice.

Astfel, **top trei cele mai bune politici locale și regionale din Republica Moldova, evaluate de către Consiliul de Evaluare și implementate de autoritățile publice locale în anul 2018 fac referință la programul de educație verde și amenajare urbanistică „Adoptă un spațiu public!” din municipiul Ungheni (229 puncte), traseul turistic „Dor de Codru” creat cu suportul proiectului PNUD „Migrație și dezvoltare locală” și apreciat cu 222,5 puncte de către membrii de Evaluare și ghidul turistic al raionului Soroca, lansat în mai 2018 (218,5 puncte).**

În ce privește repartizarea politicilor pe regiuni, zona de Centru este cea mai activă în această privință. Prin urmare, 22 de localități din raioanele centrale ale țării au fost descrise în sumarele celor mai bune și celor mai proaste politici pe parcursul anului 2018, 11 - din regiunea de Nord, iar zece de la Sudul Republicii Moldova. De notat că unele localități s-au remarcat în cadrul analizei cu două sau mai multe politici, atât pozitive, cât și mai puțin, cum ar fi municipiul Chișinău, comuna Chișcăreni, municipiul Ungheni, satul Colibași din raionul Cahul, orașul Telenești, municipiul Strășeni, comuna Cărpineni (raionul Hâncești), orașul Căușeni și municipiul Bălți. Din această listă, în top trei s-au clasat cel mai des comuna Chișcăreni, municipiul Ungheni și satul Colibași, lucru ce demonstrează că comunitățile din Moldova au ce se mândri și campioni ai schimbării la nivel local întâlnim atât la nordul republicii, cât și la centrul și sudul țării.

În același timp, membrii Consiliului de Evaluare au oferit o notă și unor măsuri negative care prezintă

anumite încălcări ale principiilor de transparență și pot provoca daune pentru comunitățile locale. Acestea s-au referit în special la cazurile de conflicte de interese, abuz, gestionarea frauduloasă a patrimoniului public și încălcări grave în procesul de achiziții publice. Prin urmare, cel mai des descrise articole s-au referit la municipiul Chișinău și anume Primăria municipiului Chișinău - care a falsificat mai multe acte în procesul de achiziții publice și Primăria comunei Trușeni, unde a fost stabilită implicarea coruptă a aleșilor locali în procesul de înstrăinare a terenurilor publice. Cazul din comuna Trușeni a fost apreciat ca fiind cea mai negativă practică în anul 2018, obținând un scor de - 204, 3 puncte. Cu toate că aceste cazuri au fost considerate de către membrii Consiliului de Evaluare drept negative, gravitatea lor și puterea juridică a încălcării poate fi constatată doar de Autoritatea Națională de Integritate și alte instituții responsabile.

Așadar, analiza politicilor locale și regionale din Republica Moldova ne-a demonstrat încă o dată că monitorizarea civică a activității autorităților administrației publice este necesară și benefică în virtutea misiunii generale de îmbunătățire a calității proceselor

administrative decizionale și responsabilizarea actorilor implicați. Și pentru că autoritățile locale reprezintă o verigă importantă a procesului decizional național, fiind mai aproape de cetățeni și cunoscându-le mai bine necesitățile, acestea trebuie să-și continue și să-și desfășoare activitatea într-un mod transparent, deschis, integru și profesionist.

Autoritățile administrației publice locale din Moldova sunt responsabile de elaborarea, conceperea, adoptarea, punerea în aplicare și executarea propriilor politici publice. În acest context, scopul politicilor publice și al guvernării este să asigure prosperitatea și competitivitatea într-un mod sustenabil din punct de vedere economic, bunăstarea socială, ordinea și siguranța publică și protecția mediului înconjurător. Iar calitatea politicilor publice poate fi evaluată doar prin raportarea la eficiență, la capacitatea de a răspunde nevoilor identificate la nivelul unei comunități. Politicile publice trebuie să fie accesibile, inteligibile și legitime din punct de vedere social. Pentru a atinge aceste performanțe, autoritățile locale din Moldova trebuie să dezvolte o viziune strategică bine pusă la punct și să investească în vederea unei dezvoltări durabile și eficiente.

Evaluarea politicilor locale și regionale din Republica Moldova în anul 2018 a avut loc în cadrul inițiativei „Promovarea transparenței și sustenabilității financiare a politicilor regionale, a întreprinderilor de stat și a autorităților locale din Republica Moldova”, implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO). Inițiativa este susținută financiar de Programul de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și are ca scop îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor de stat din Moldova prin transferul de know-how din proiectele similare implementate cu succes în Slovacia.

IDIS is an independent multi-issue think tank, established in 1993 as a research and advocacy think tank. It undertakes applied field research in political sciences and economic analysis, governance and law, maintaining a number of social networks on social policy analysis, decentralization, EU and Russia policies, 'frozen conflicts' and trade.

IDIS owns a group of intertwined professional clusters, organized into thematic areas. IDIS allocates major resources to combine sectorial studies with active networking and advocacy, usually via networks of clients, allies, and stakeholders, in several public mobilization projects). Thus, IDIS is 'tanking' its ideas, although it uphold a significant amount of analytical products, in various fields of political, social and economic interest. IDIS is not a politically-affiliated think tank, and refutes partisan connections.

IDIS continues to play an important role in assisting policy-makers in Moldova to comply with their institutional responsibilities, build up consensus on the national priorities, bringing the country into a normalcy fit to reforms and European values.

